

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ПАРТНЕРСТВА ВИЩОЇ ОСВІТИ, НАУКИ ТА БІЗНЕСУ

У статті проаналізовано взаємодію вищої освіти, науки та бізнесу. Розкрито конфлікт хвиль розвитку цивілізацій у протистоянні двох сил: "фабрики освіти" і сили змін. Проаналізовано європейську та українську оцінку якості вищої освіти. Виявлено ефект десинхронізації у часі між потребами бізнесу й можливостями освіти і науки. Розкрито причини хабарництва у вищій школі. Запропоновано стратегію розвитку партнерства вищої освіти, науки та бізнесу.

Ключові слова: вища освіта, наука, бізнес, партнерство, стратегія розвитку.

Вступ. Світогосподарський розвиток на початку XXI ст. характеризується утвердженням економіки знань, тому ключовим стає здатність ВНЗ продукувати висококваліфікованого компетентного фахівця. З іншого боку економіка знань потребує налагодження активної взаємодії вищої освіти, науки і бізнесу, що стає необхідною умовою підвищення конкурентоспроможності національної економіки, подолання негативних наслідків економічної кризи та забезпечення сталого розвитку економіки України. Але глобалізація вносить свої корективи – відбувається динамічний розвиток бізнесу з його мережевими комунікаціями і потребами в інноваціях й поступовим розвитком системи освіти і науки. Така ситуація несе в собі ефект десинхронізації, тобто розрив у часі між потребами бізнесу й можливостями освіти і науки. Ця проблема є особливо актуальною для України, проте притаманна й розвиненим країнам, тому й потребує наукового обґрунтування тенденцій та перспектив розвитку партнерства вищої освіти, науки та бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема взаємодії освіти, науки і бізнесу завжди привертала увагу науковців. Серед відомих науковців слід назвати Дж. С. Мілля, А. Маршалла, Г. Беккера, Дж. Мінцера, Е. Боретті, Е. Барса, Ф. Адама, Д. Нортона, М. Олсона, Е. Тоффлера, Ф. Фукуяму, які досліджували у своїх роботах вплив освіти на економічні результати.

Сучасні уявлення щодо співпраці університетів і роботодавців, аналіз української освіти щодо управління її якістю викладені у працях В. Базилевича, Я. Болюбаша, В. Брюховецького, О. Грішної, О. Жилінської, М. Згуровського, К. Левківського та ін. Так, С. Лаптев і О. Шаров аналізують тенденції співпраці системи вищої освіти та бізнесу в умовах фінансової кризи [7]; О. Головінов і Л. Дмитриченко розглядають взаємодію освіти і бізнесу як державно-приватне партнерство [8], Т. Зотнацька аналізує співпрацю науки і бізнесу в умовах інноваційного розвитку України [9]. І. Радіонова і Н. Ткаченко аналізують передавальний механізм імпульсу, який одержує економіка від зміни рівня освіти [17] та ін.

Зазвичай дослідники акцентують увагу на співпраці університетів та роботодавців (державного і приватного сектору) без урахування науки, надають перевагу поліпшенню якості освіти з орієнтацією на короткострокові потреби ринку праці. Окремо досліджується співпраця науки та бізнесу. Проте немає комплексного, системного дослідження стратегії розвитку партнерства вищої освіти, науки і бізнесу, що потребує подальшого наукового дослідження та обумовлює мету даної статті. Мета статті полягає в науковому обґрунтуванні теоретичних засад і практичних рекомендацій щодо стратегії розвитку партнерства вищої освіти, науки і бізнесу.

Методологія дослідження. Для вирішення поставленої мети дослідження в статті було використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів наукового дослідження, а саме: структурно-логічний аналіз для побудови логіки та структури дослідження; метод

логічного узагальнення з метою визначення сучасних тенденцій розвитку взаємодії вищої освіти, науки і бізнесу; метод аналізу та синтезу з метою всебічного виявлення закономірностей і аналізу взаємозалежностей вищої освіти, науки й бізнесу; метод системного аналізу застосовано для визначення стратегії розвитку їхнього партнерства; метод порівняльного аналізу використано у дослідженні сучасного стану та тенденцій розвитку їхнього партнерства; для проведення комплексного аналізу оцінки розвитку рейтингів університетів використано статистичні дані та аналіз інформації за допомогою комп'ютерної обробки тощо.

Результати. В сучасних умовах вимоги глобалізації все частіше вступають у протиріччя з локальними потребами. Це проявляється у становленні масовості освіти. Тобто вища освіта перестала бути привілеєм еліти в суспільстві. У першій декаді XXI ст. світовий набір студентів у ВНЗ зріс із 100 млн до 150 млн. Серед країн, де збільшилась кількість студентів можна назвати: Індію, Китай, країни Центральної та Південної Африки.

Країни світу за умов глобалізації поділились на дві категорії: "країни, з яких відпливають таланти" та "країни, що приймають таланти".

До першої категорії – "країни, з яких відпливають таланти" слід віднести більшу частину пострадянських країн. Це пояснюється орієнтацією вищих навчальних закладів на замовника освітніх послуг таких як держава та домогосподарства (платник за контракт). Тобто роботодавець (бізнес) не зацікавлений через оплату за навчання отримувати компетентного фахівця, покладаючи ці обов'язки на державу. Зазначимо, що в пострадянських країнах кількість студентів зменшується, ще й за рахунок погіршення демографічної ситуації.

Такі країни як Канада, США, Китай та Саудівська Аравія, Західна Європа – відносяться до другої (приймаючої) категорії, а такі як ПАР – обіймає обидві категорії. ПАР приймає найбільш талановиту молодь з Африки, але втрачає власні таланти, які виїжджають у більш розвинені країни. Це говорить про зростання конкуренції вищих навчальних закладів за талановиту молодь.

Мотивацією абітурієнтів зазвичай є отримання знань і вмінь для подальшого працевлаштування, кар'єрного зростання, отримання високого рівня доходу тощо. Конкуруючи між собою університети знижують ціну за навчання, а не рідко й вимоги щодо якості підготовки фахівця.

Конкурують між собою і роботодавці, щоб отримати професійно підготовлену молодь для бізнесу. Наявність диплому про вищу освіту або навчання в магістратурі ВНЗ вже дає переваги для працевлаштування, особливо коли якість освіти для роботодавця не стоїть на першому місці.

"Немало важливим фактором, що визначає структуру попиту на вищу освіту, – пише Ф.В. Абрамов, – є те, що наявність диплому вже само по собі забезпечує його власнику доступ до певних благ" [14].

Така ситуація породжує не лише великий попит на вищу освіту, але й побічні ефекти – можливості для отримання диплому ВНЗ менш талановитій молоді. Правила, за якими здійснюється навчання в університеті, вони сприймають як бюрократичні перепони й тому, щоб їх зменшити вдаються до хабарів. Така ситуація називається "відстояти в черзі за дипломом", мотивом якої є можливість отримати кар'єрне зростання та більш високий дохід не маючи знань, а лише документ (диплом) про вищу освіту.

Так у гонитві за дипломом вищої освіти та з метою отримання "побічних благ" у різних країнах світу з'являються "фабрики наукових ступіней і дипломів".

Відповідно офіційних даних у США щорічно після виконання загальноприйнятих вимог докторський ступінь (Ph.D) отримують від 40 до 45 тис. здобувачів. У цей же час "фабрики дипломів" видають своїм клієнтам майже 50 тис. фальшованих Ph.D. Нажаль такими дипломами користуються і в пострадянських країнах. Це говорить не лише про низький моральний рівень їх власників, а й про "якість" знань, що потім втілюється у бізнес.

В Україні контроль та оцінка якості освіти покладається на державу, насамперед, на Державну акредитаційну комісію та Державну інспекцію навчальних закладів, підпорядкованих Міністерству освіти і науки України, діяльність яких регулюється законодавчими актами [1-4].

Європейська оцінка якості освіти базується на створенні спеціалізованих акредитаційних агенцій – громадських організацій, що займаються розробкою інструментарію та методик оцінки якості, а також здійснюють перевірки якості освіти. До компетенції цих агенцій належить також відбір і навчання експертів, що проводять перевірки, а також періодична публікація матеріалів перевірок, аналіз результатів діяльності, проблем і перспектив систем якості у сфері освіти [5].

У Стратегії реформування вищої освіти України до 2020 року, зазначено, що метою є – створення привабливої та конкурентоспроможної національної системи вищої освіти, інтегрованої в Європейській освітній і дослідницькій простір. Реалізація Стратегії розрахована на 2015-2020 рр.

В умовах реформування вищої освіти в Україні попит на дипломи, "отримані в черзі" на ринку праці зменшується, роботодавець хоче обирати компетентного фахівця. Порталом Rabota.ua [15] було проведене соціологічне опитування щодо мотивації роботодавців на ринку праці. "Роботодавці зараз менше звертають увагу на наявність диплому або спеціальність. Їх більше цікавить продуктивність, бажана заробітна плата, стресостійкість, комунікабельність та бажання навчатись..." прокоментувала ситуацію керівник дослідницького центру hh.ua Ульяна Маслово. Отже потрібне налагодження тісних зв'язків вищої школи з ринком праці.

На думку Е. Тоффлера найпрогресивнішою системою масової освіти була в індустріальну епоху, оскільки бізнес зрозумів, що для зростання продуктивності праці йому потрібен освічений працівник. У ХХ ст. й профспілки почали активно захищати інтереси робочої сили і державну освіту. Але метою такого було захистити власний інтерес, який полягав у зменшенні пропозиції на ринку праці, щоб зменшити конкуренцію та підвищити заробітну плату. Тому профспілки запропонували продовжити термін навчання. У продовженні терміну навчання був зацікавлений й Уряд. Подовження часу навчання зменшувало кількість людей та час їхнього перебування на вулицях, що знижувало рівень кримінальності в країні, а в підсумку зменшувало витрати на поліцію та буцегарні. Отже індустріальна цивілізація існувала на фабричній моделі освіти, яка відповідала мат-

риці масового виробництва. К. Робінсон характеризує індустріальну епоху лінійністю, конформізмом і стандартизацією. Тому сьогодні відбувається конфлікт двох хвиль: індустріальної та постіндустріальної, який проявляється у протистоянні "фабрики освіти" і сили змін.

Швидкість змін, що відбувається сьогодні в економіці, фінансах, в технологіях, у цілому в суспільстві приводять наші знання до мінімуму, роблячи їх застарілими. Організації, створені ще до глобалізації, не можуть виконувати сьогодні свої функції. "Моделі вищої освіти, що отримали широке розповсюдження у другій половині ХХ ст. більше не працюють" [17]. А в бізнесі, де панує конкуренція, яка потребує швидкої реакції й найсучаснішої технології, знання та вміння оновлюються швидко. Це одне з тих протиріч, яке притаманне не лише Україні, але й розвиненим країнам.

Тому для успішного соціально-економічного розвитку країни потрібно постійне підвищення кваліфікації робочої сили. Сьогодні для суспільства стає актуальною Програма навчання впродовж життя. Відтак ринок потребує не просто вищої освіти, а постійного процесу навчання. Для цього необхідне тісне кооперування між бізнесом, освітою та наукою.

Університети більше не можуть залишатись "храмами науки", відокремленими від суспільних потреб і вимог. Зближення ВНЗ із потребами суспільства втілене у концепції "третьої місії", яка полягає у розширенні освітніх послуг для охоплення усіх категорій населення, які прагнуть здобути нові знання та навички, здійснювати підготовку фахівців і проводити прикладні дослідження на замовлення промислового сектору, надавати інформаційну та консультативну підтримку громадським організаціям тощо [16].

Разом з тим масовий характер вищої освіти та формування економіки знань в умовах глобалізації привели до інституціональної диверсифікації, тобто до розподілу на освітянську та науково-дослідну роботу у ВНЗ. Це сприяє використанню нових технологічних досягнень як у формах організації управління освітою, так і в методиках викладання, перш за все у вихованні світоглядних цінностей особистості, що в підсумку підвищує якість освіти.

Українські університети починають входити до престижних міжнародних рейтингів. Розглянемо два з таких: QS World University Rankings та Webometrics Ranking of World Universities.

Так у 2012 році серед 700 вузів світу до рейтингу компанії Quacquarelli Symonds (QS World University Rankings) увійшли три українські вузи, серед яких Київський національний університет імені Тараса Шевченка посів місце у першій половині шостої сотні рейтингу (501-550). У цьому рейтингу університети оцінюються за шістьма показниками: міжнародна наукова репутація (40% від загальної оцінки); оцінка роботодавців (10%); співвідношення кількості викладачів і студентів (20%); цитованість праць викладачів (20%); відсоток іноземних викладачів (5%) та іноземних студентів (5%). Міжнародна наукова репутація університету визначається шляхом масштабного опитування представників академічної спільноти усього світу [16]. До першої десятки потрапили університети США і Великої Британії. Як видно з таблиці 1 Київський національний університет імені Тараса Шевченка у 2014 році покращив свої показники і посів 421-430 місце. До сильних сторін відносять співвідношення викладач/студент.

Таблиця 1. Рейтинг кращих університетів світу QS World University Rankings-2014 (університети України)

№№ з/п	Місце	Університети
1	421–430	Київський національний університет імені Тараса Шевченка
2	481-490	Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна
3	551-600	Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут"
4	651-700	Сумський державний університет
5	701+	Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут"
6	701+	Донецький національний університет

Джерело: [18]

Рейтинг Webometrics Ranking of World Universities оцінює більше як 20 тис. вузів, серед яких більше 300 українських. Цей рейтинг побудований на Інтернет-присутності університетів, а саме: "присутність" (кількість сторінок на сайті вузу), "відкритість" (кількість завантажених на сайт текстових файлів), "здобутки" (кіль-

кість публікацій, що включені до бази даних Scimago), та "впливовість" (кількість зовнішніх посилань на ресурс) [18]. До першої десятки входять виключно університети США. За оцінками міжнародних експертів в Україні лише Київський національний університет увійшов до Топ-1000 (див. табл.2).

Таблиця 2. Рейтинг Webometrics Ranking of World Universities (липень 2014 р. ТОП-1000; ТОП-2000)

№ з/п	Місце	Університети
1	885	Київський національний університет імені Тараса Шевченка
2	1271	Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут"
3	1318	Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут"
4	1378	Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна
5	1475	Сумський державний університет
6	1762	Національний авіаційний університет (м. Київ)
7	1870	Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
8	1932	Національний університет "Львівська політехніка"

Джерело: [18]

З метою підвищення якості освіти, виходимо з того, що у студентів необхідно формувати **підприємницьке мислення** – це означає розуміння того як реалізувати отримані знання в бізнесі. Вирішальним для України у підприємницькій діяльності (бізнесі) стає вміння: домовлятися між людьми щодо обмінних процесів ринкової економіки на основі довіри; використовувати законодавчу підтримку – захищати права власності та трудових прав; використовувати умови ведення підприємництва (бізнесу) тощо.

Міжнародні організації The Heritage Foundation та The Wall Street Journal оприлюднили двадцятий юві-

лейний звіт про рівень економічних свобод серед 186 країн світу – Index of Economic Freedom-2014 [10].

Аналіз Індексу економічних свобод – 2014, засвідчує, що серед країн Європи та більшості пострадянських країн, в Україні найгірші умови для розвитку економіки (див. табл. 3). Перш за все це стосується інвестиційного клімату та рівня корупції, де Україні традиційно належать найнижчі рейтинги у світі, 168 та 152 місця відповідно серед досліджених 186 країн світу. Для порівняння: лідером у цьому рейтингу є Гонк-Конг, а з найгіршими показниками щодо економічних свобод є Північна Корея.

Таблиця 3. Показники України за Індексом економічних свобод (ІЕС)

№ місця	Критерій оцінки	Показник індексу
1	Рейтинг серед держав світу, за ІЕС (155 з 186)	155
2	Рейтинг серед держав Європи, за ІЕС (43 з 43)	43
3	Індекс економічних свобод у 2014 році (у 2005 р. – 55)	49,3
4	Динаміка індексу економічних свобод, 2013-14 р.	3
5	Індекс захисту прав власності	30
6	Динаміка індексу захисту прав власності, 2013-14 р.	0
7	Індекс рівня корупції	21,94
8	Динаміка індексу рівня корупції, 2013-14 р.	- 1,06
13	Індекс підприємницької діяльності	59,8
14	Динаміка індексу підприємницької діяльності, 2013-14 р.	12,2
15	Індекс захисту трудових прав	49,77
16	Динаміка індексу захисту трудових прав, 2013-14 р.	- 0,13
21	Індекс інвестиційного клімату	20
22	Динаміка індексу інвестиційного клімату, 2013-14 р.	0

Джерело: [10]

Що ж потрібно для того, щоб створити успішний бізнес? Звернемось до економічної теорії та проаналізуємо найголовніші три питання – що? як? для чого? та спробуємо на них відповісти. Що потрібно – знання та ідеї; для чого? – щоб отримати підприємницький прибу-

ток; як зробити успішний бізнес? – підготувати персонал (менеджмент). Сьогодні чи не найголовнішим завданням для педагогів університетів стає завдання навчити не лише знати та уміти, але й формувати культурну особистість із загальноцивілізаційними цінностями.

Тому головним для підготовки в університетах, зокрема, економістів є формування їхнього світогляду, теоретичні знання та практичні вміння аналізувати та обговорювати реальні бізнес-ситуації з метою їх вирішення, а з боку бізнесу – вкладання інвестицій в молодих талановитих людей і комерціалізація підприємницькі ідеї.

Клейтон Крістенсен, професор Гарвардської бізнес-школи, стверджує, що найвірніший шлях інвестицій зараз – це інвестувати у те, що "дорого і недосконало", інвестуючи в людей – ви інвестуєте в зростання бізнесу, це те, на чому ми повинні сфокусуватись [12]. Разом з тим в сучасних умовах економічної кризи в Україні дуже важко інвестувати в те, що дасть очікуваний результат через тривалий час. Але як зауважує експрезидент Європейської дослідницької ради Хельга Навотні "навіть у часи найжорсткішої економії важливо в останню чергу зменшувати витрати на навчання молодих талановитих спеціалістів. Зекономивши на цьому через десятки років ми можемо отримати загублене покоління" [12]. Інновації в освіті – це якісні зміни, що мають світоглядні цінності.

"Ми впевнені, що поліпшення добробуту України прямо залежить від поліпшення якості освіти, – зазначає Координатор програм Агентства США із міжнародного розвитку Тамара Паливода, – розробляючи стратегію допомоги у галузі освіти різним країнам світу, Агентство США із міжнародного розвитку планує Програми допомоги, що спрямовуються на формування тих нави-

чок і умінь, що сприятимуть сталому розвитку країни". Втім, впровадження таких програм, зауважила Тамара Паливода, може відбутися лише за умови створення партнерств між урядом і неурядовими організаціями та суспільства в цілому завдяки Національному Web-порталу із забезпечення якості вищої освіти України, побудований за принципами соціальних мереж, що дозволить користувачам відкрито публікувати, отримувати, контролювати, оцінювати та поширювати інформацію "з перших рук" [11].

Фахівці з вищою освітою в Україні у складі економіки займають провідну позицію. Так, станом на 31 грудня 2013 року працівники з вищою освітою склали майже 60% облікової кількості штатних працівників економіки України, у тому числі 23,6% – з неповною та базовою вищою освітою, у тому числі 35,6% – з повною вищою освітою. За деякими видами економічної діяльності працівники з вищою освітою були переважною категорією працівників, зокрема у фінансовій та страховій діяльності – майже 88%; державному управлінні – 85%; науці – 80%; Інформації та телекомунікації – 76%; музейно-бібліотечній діяльності – 75%; освіті – 73% тощо [20]. У національній економіці України останніми роками зростає частка зайнятих у сфері послуг, які забезпечують економіку знань. Проте витрати бізнесу на підготовку фахівців такого напрямку зовсім незначні. Хоча як відомо ступінь освіченості корелює з економічним зростанням (див. табл. 4).

Таблиця 4. Показники при оцінюванні зв'язку між освітою та економічним зростанням

Автори	Показники	Результати
Девід Уїллер	Збільшення національного доходу під впливом грамотності населення	Зростання рівня грамотності з 20 до 30% спричиняє збільшення національного доходу на 16-18%
Роберт Барро	Зміна темпу економічного зростання під впливом збільшення тривалості навчання	Додатковий рік навчання спричиняє зміну темпів економічного зростання на 0,44% в середньому за рік
Едвард Денісон	Частка приросту національного доходу	США – 15% Італія – 7% Франція – 6%
Ангус Меддісон	Частка приросту національного доходу	Велика Британія – 30,2% США – 23%, Японія – 11,3%

Джерело: [13; 22]

Але в Україні фінансування з боку бізнесу на підготовку компетентних фахівців майже відсутнє.

Вкрай важливою проблемою стає диверсифікація джерел фінансування університетів. Бізнес завжди підтримував талановиту молодь, надаючи міжнародні гранти на освіту, на науково-технічні розробки університетів, на комерціалізацію наукових розробок. З'являються нові форми навчання, як-то дистанційне, паралельне, що дає бізнесу можливість динамізувати втілення своїх

креативних ідей у практику, ще й долаючи просторові перепони. Це потребує нових організаційних форм університетів – мережевих. В підсумку така взаємодія бізнесу, університетів і науки збільшить частку робочої сили з вищою освітою, що дасть поштовх індустріалізації національної економіки за рахунок втілення інновацій та покращить нашу конкурентоспроможність у міжнародних рейтингах (див. табл. 5).

Таблиця 5. Рейтинг України за Глобальним індексом конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Report)

Показники		Місце України в міжнародному рейтингу The Global Competitiveness Report					
Роки	Всього країн	Глобальний індекс конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Report)	"Охоплення вищою освітою" (Tertiary education enrollment, gross %)	"5.02 Стан вищої та професійної освіти в цілому" (Higher education and training)	"5.03. Якість системи освіти в цілому"	"12.04. Співробітництво університетів і бізнесу в сфері наукових досліджень" (University-industry collaboration in R&D)	"12.06. Наявність наукових та інженерних кадрів" (Availability of scientists and engineers)
2010-2011	144	76	43	13	72	62	105
2011-2012	149	84	47	10	79	77	46
2012-2013	144	73	51	10	70	69	25
2013-2014	142	82	66	7	62	70	51
2014-2015	139	56	-	8	56	-	-

Джерело: [19]

З таблиці 5 видно, що якість системи освіти за останні роки неухильно погіршується, не покращується і взаємодія бізнесу й університетів у сфері наукових досліджень. Це засвідчує про необхідність формування системи нововведень, їх практичне втілення й створення новітніх технологій з метою інноваційного розвитку економіки. При цьому слід розуміти, що будь-який винахід не стане інновацією, доки він не буде комерціалізованим. Тому підвищуючи якість системи освіти в Україні на засадах науково-дослідної роботи без партнерства з бізнесом з метою практичного використання наукових розробок не буде економічного зростання.

Консалтингова компанія FSG та ініціатива "The Shared Value Initiative" підготували звіт "Нова роль бізнесу в глобальній освіті" (The New Role of Business in Global Education) на основі опитування більше 50 бізнес-лідерів та представників громадськості [21]. У звіті досліджується як освіта в сучасних умовах стає основною в корпоративній стратегії, тому що приносить не лише економічну вигоду компанії, а також допомагає створювати гуманітарні цінності.

У звіті зазначено, що на сьогодні 200 млн. чол. усього світу є безробітними, у той час як 60% керівників заявляють про нестачу кваліфікованої робочої сили, що й стримує зростання компаній. Автори звіту роблять висновки про те, що глобальна криза освіти загрожує не лише економічному прогресу, але й соціальній стабільності. З цього напрошуються наступні висновки: по-перше, підтверджується наша думка з приводу відставання пропозиції необхідних фахівців на ринку праці від потреб бізнесу, а по-друге, в основі розвитку лежить технократична цивілізація, що викликає безліч проблем соціального й екологічного напрямку. Тому сучасний бізнес потребує фахівців гуманітарної освіти. Крім того відбувається десинхронізація компетентних кадрів і потреб другої хвилі (індустріалізації) розвитку народного господарства. Слід зазначити, що українська освіта якраз тут показує себе на достойному рівні (див. таблиці університетів міжнародних рейтингів), але ж народне господарство ще знаходиться на індустріальній стадії розвитку. Тому й існує у нас проблема з впливом мізків за кордон. Потрібен "стрибок" який би вирішив проблему співпадання інтересів кваліфікованої робочої сили й інтересів виробництва (промисловості), а особливо в сучасній сфері послуг. За інших обставин економічного прогресу в Україні не буде.

Висновки. За результатами проведеного дослідження проаналізовано теоретичні засади і запропоновано практичні рекомендації щодо стратегії розвитку партнерства вищої освіти, науки і бізнесу. Результати проведеного дослідження дозволили сформулювати такі основні висновки:

1. Об'єднуючим для стратегічного партнерства вищої освіти, науки й бізнесу повинні стати: інтелектуалізація, інноваційність, професійність, компетентність, корпоратизація, мобільність, комунікабельність, соціалізація, гуманізація, цивілізаційні цінності тощо.
2. Нестача кваліфікованої робочої сили в усіх галузях народного господарства потребує дослідити проблему з метою збалансування попиту та пропозиції на ринку праці, а також досконало вивчити ситуацію, де потенційно обмежується зростання бізнесу без освіченого фахівця.
3. З метою розробки політики партнерства вищої освіти, науки та бізнесу активно взаємодіяти з урядом країни.
4. Диверсифікація фінансування вищої школи та науки. Бізнес, стаючи замовником-інвестором кваліфікованої робочої сили, на підставі спільно розробленої

освітня програма має переглянути свої стосунки з вищою освітою та наукою.

5. Університети мають заохочувати бізнес до інноваційно-інвестиційної співпраці щодо науково-дослідної та науково-технічної роботи з метою подальшої комерціалізації підприємницької ідеї та наукових розробок.

6. Корупція (хабарництво) у вищій школі заохочується самими студентами для яких процес навчання – це суцільні перепони з боку викладачів та чиновників (бюрократів). З метою їх подолання студенти вдаються до хабарництва. Для таких студентів результатом навчання не є знання, вміння, навички, головним стає отримання диплому. Тому на нашу думку це перетворюється у "стояння в черзі за дипломом". У цьому контексті нагальним є формування конкурентних переваг ВНЗ, що складається з якісних освітніх послуг. Проте це не означає посилення адміністративного чи фінансового (навчання за контрактом) тиску. Доки буде потреба бізнесу в дипломах, "вистояних у черзі", а не фаховість і компетентність робочої сили, доти й буде корупція у ВНЗ.

7. В сучасних умовах відбувається конфлікт двох хвиль: індустріальної та постіндустріальної, який проявляється у протистоянні "фабрики освіти" (уніфікації та стандартизації вищої освіти) та сили змін, що представлені економікою знань, інноваційно-інвестиційним розвитком.

8. Інтеграція української освіти та науки в Європейський освітнянський і науково-дослідний простір потрібна для створення Єдиного науково-освітнього Центру на кшталт Кремнієвої долини.

Дискусія. Якісні зміни в бізнес-середовищі країни, динамічний розвиток технологій свідчать про необхідність перетворень процесу навчання у ВНЗ. Завданнями системи освіти сьогодні стає підготовка фахівців нової формації, які повинні вміти прогнозувати економічні події, оцінювати наслідки прийнятих управлінських рішень та швидко виходити на новий рівень. Згідно нового законодавства в Україні ВНЗ отримують академічну автономність і роботодавці можуть впливати на них з метою замовлення нового типу фахівця. Отже таке партнерство стає взаємовигідним.

Проте, кризовий стан економіки та вищої освіти несе в собі ефект десинхронізації, тобто розрив у часі між потребами бізнесу й можливостями освіти і науки.

Необхідним постає загальнонаціональний дискурс щодо розвитку партнерства вищої освіти, науки і бізнесу.

Список використаних джерел

1. Указ Президента України "Про заходи щодо вдосконалення діяльності органів освіти" від 10 жовтня 1995 р. № 942/95.
2. Постанова Кабінету Міністрів України "Про ліцензування освітніх послуг" від 29 серпня 2003 р. № 1380.
3. Наказ Міністерства освіти і науки України "Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за діяльністю навчальних закладів" від 25 січня 2008 р. № 34.
4. Указ Президента України "Про затвердження Положення про Державну інспекцію навчальних закладів України" від 8 квітня 2011 р. № 438/2011.
5. Освіта й наука в інноваційному розвитку сучасної Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.Osvita_ost.indd-07994.pdf
6. QS World University Rankings 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2013>
7. Лаптев С.М., Шаров О.І. Перспективи співпраці освіти та бізнесу в сучасних економічних умовах // Вчені записки. С. 4-15.
8. Жилінська О.І. Науково-технічна діяльність у контексті самоорганізації / О.І. Жилінська. – К.: Парламентське видавництво, 2010. – 552 с.
9. Затоначкая Т.Г. Инновационное развитие Украины в контексте сотрудничества науки и бизнеса / Т.Г. Затоначкая // X Всероссийская науч.-практ.- конференция "Планирование и обеспечение подготовки кадров для промышленно-экономического комплекса региона" : матер. конф. – СПб : СПбГЭТУ "ЛЭТИ". – 2011. – С. 79-91.
10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://infolight.org.ua/content/indexs-ekonomichnih-svobod-2014-misce-ukrayini>
11. Концепція забезпечення якості вищої освіти в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www/http QA_concept_Final.pdf](http://http QA_concept_Final.pdf)

12. Давос 2014 Вища освіта – інвестиції чи пусті витрати грошей? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.coworking.od.ua/davos-2014/>

13. Радіонова І.Ф., Ткаченко Н.О. Соціальний капітал у формуванні екстерналій освітньої сфери // Економічний часопис – XXI. – №11-12'2011. – С. 3-7.

14. Абрамов Ф.В. Качество высшего образования и коррупция в вузах: факторы динамики // Економічний часопис – XXI. – №11-12'2011. – С. 8-15.

15. В Украине работодатели стали меньше ценить высшее образование [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://newsoboz.org/ekonomika/ukrainskie-rabotodateli-razdumali-pereplachivat-za-diplom-10112014135531>

16. Рейтинг вищих навчальних закладів України "КОМПАС-2013" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://compas2013.pdf>

17. Доннелли К., Ризви С., Барбер М. Накануне схода лавины. Высшее образование и грядущая революция (пер. с англ. Н. Микшиной) //

Вопросы образования. – 2013. – № 3. – С. 152–229. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vo.hse.ru/data/2014/08/04/1314334660/2013-3_Barber%20et%20al.pdf

18. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.topuniversities.com/>

19. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.weforum.org/issues/global-competitiveness>

20. Праця України у 2013 році. Статистичний збірник. К.: Державна служба статистики України, 2014. – 336 с.

21. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.csr-review.net/userfiles/file/forumreport_final.pdf

22. Ткаченко Н.О. Екстерналії освітньої сфери в сучасних економічних системах / Автореферат на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук, 08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки. – К. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – 2014.

Надійшла до редколегії 18.11.14

И. Мазур, д-р экон. наук, проф.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

СТРАТЕГИЯ РАЗВИТИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ, НАУКИ И БИЗНЕСА

В статье проанализировано взаимодействие высшего образования, науки и бизнеса. Раскрыт конфликт волн развития цивилизации в противостоянии двух сил: "фабрики образования" и силы изменений. Проанализирована европейская и украинская оценка качества высшего образования. Определен эффект десинхронизации во времени между потребностями бизнеса и возможностями образования и науки. Раскрыты причины взяточничества в высшей школе. Предложена стратегия развития партнерства высшего образования, науки и бизнеса.

Ключевые слова: высшее образование, наука, бизнес, партнерство, стратегия развития.

I. Mazur, Doctor of Science (Economics), Professor

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

DEVELOPMENT STRATEGY OF PARTNERSHIP OF HIGHER EDUCATION, SCIENCE AND BUSINESS

In the article the cooperation of higher education, science and business is analysed. A conflict of civilizations wave development in the confrontation of two forces: the "factory of Education" and force change is disclosed. European and Ukrainian higher education quality estimation is analysed. The effect of unsynchronization in time is educed between the necessities of business and possibilities of education and science. Reasons of bribery are exposed at higher school. The development strategy of partnership of higher education, science and business is proposed.

Keywords: higher education, science, business, partnership development strategy.

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2014; 12(165): 11-14

УДК 338.5

JEL M2, M20

О. Богуславський, канд. екон. наук, доц.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ОСНОВНИ СПОСОБИ КЛАСИФІКАЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ЦІНОУТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

У статті надано визначення та показано необхідність застосування різних методів ціноутворення підприємств. Проаналізовано причини відсутності універсальної класифікації методів ціноутворення. Розглянуто підходи різних авторів до класифікації груп методів ціноутворення: 1) витратні методи; 2) методи з орієнтацією на конкуренцію; 3) методи ціноутворення, що ґрунтуються на попиту; 4) ціноутворення з орієнтацією на максимальний прибуток; 5) параметричні методи; 6) ціноутворення в умовах ризику та невизначеності і т.д. Запропоновано удосконалити класифікацію методів ціноутворення з виділенням наступних груп: 1) методи витратного ціноутворення; 2) методи, що ґрунтуються на попиту; 3) методи, що базуються на конкуренції; 4) мікроекономічні методи; 5) методи, що базуються на основі життєвого циклу товарів; 6) методи в залежності від умов господарювання; 7) економічні та статистичні методи 8) методи трансфертного ціноутворення; 9) методи у відповідності з умовами угод; 10) методи асортиментного ціноутворення; 11) комбіновані методи ціноутворення та ін. Показано основні напрями застосування комбінованих методів ціноутворення та проаналізовано можливості їх використання в Україні.

Ключові слова: методи ціноутворення підприємств; групи методів ціноутворення; класифікація; застосування.

Вступ. Питання вибору та застосування методів ціноутворення є одним з найважливіших у формуванні цінової політики фірми. Від вибору цінової стратегії, методів ціноутворення, різновидів цінової політики безпосередньо залежить економічна ефективність діяльності підприємства, рівень прибутковості та можливість досягнення поставлених господарських цілей, що і обумовлює актуальність теми дослідження.

Мета статті – класифікація методів ціноутворення фірм та виділення особливостей їх застосування в Україні.

Предмет дослідження – методи ціноутворення підприємств та напрями їх використання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню методів ціноутворення та особливостей їх застосування у вітчизняній і зарубіжній практиці присвя-

тили свої роботи багато вчених: Г.Армстронг, Ф.Котлер, Дж.Сігел, Т.Т.Негл, В.В.Герасименко, Н.І.Верхоглядова, І.Л.Єрухимович, В.Є.Єсіпов, О.В.Колесников, Я.В. Литвиненко, О.Є.Мазур, І.К.Салімжанов, Ю.Г.Тормоса, П.М.Шуляк, Л.О.Шкварчук, Н.Г.Ушакова, О.В.Жукова, В.І.Дубицький, В.О.Вареня, К.М.В.Косовський, Р.Г. Задоржній, М.П.Борисов та ін. Ними вивчено основні методи ціноутворення, виділено основні групи та показано специфіку їхнього використання у різних економічних умовах.

В той же час, питання створення єдиної класифікації та перспектив застосування сучасних методів ціноутворення в трансформаційній економіці України залишаються не до кінця висвітленими.

Методологія дослідження. У відповідності до мети та предмету дослідження в статті використовуються загальні та спеціальні наукові методи. Для вивчення